

Laatdienst: 2 oktober 2011
Kapelkerk, Laat 80, Alkmaar
Voorganger: Annerien Groenendijk
Serie: Vrijheid en religie
Thema: Vrijheid door gebondenheid
Tekst: Deuteronomium 30

'Vrijheid door gebondenheid'

'Het gebod dat ik u heden opleg
is niet te moeilijk voor u
en het is niet te ver weg.'

De moeder zegt tegen het kind
omdat zij het teer bemint:
'Niet te dicht bij het vuur.'

Maar het kind wil wel dichterbij...
het zien van de flakkerende vlammen
maakt hem blij!

Zo zijn er vele regels
op allerlei gebied
je overtreedt ze
zelfs als iedereen het ziet.

Overvolle agenda's, geen tijd
voor familie en vrienden
het voelt helemaal niet goed
weet jij waarom je het toch doet?

Ben je geneigd tot alle kwaad
en heb je alle vrijheid?
te kiezen voor verdriet of blijheid?

Moet je steeds keuzes maken?
of moet het worden opgelegd?
volgen wat is voorgezegd?

Kun je je laven aan de bron
in stilte mediterend
tot het antwoord tot je komt?

Zou werkelijke vrijheid
de afwezigheid van keuzes zijn?

Dit is de eerste dienst van een nieuw seizoen, waarin de 'rafelranden van de vrijheid' verkend zullen worden. Om te beginnen kijken we naar de relatie tussen vrijheid en religie. Vandaag toegespitst op 'Vrijheid door gebondenheid'.

Geéft godsdienst vrijheid? Of wordt vrijheid er door beperkt??

Concreter geformuleerd: Hebben we regels (geboden) nodig om vrijheid te kunnen ervaren?

In eerste instantie liepen wij - de voorbereidingsgroep - aan tegen bepaalde weerstanden in ons zelf:

Zo'n stuk als Deut. 30 staat bol van het woord 'geboden'. We kennen allemaal in grote lijnen de 10 geboden wel.

Natuurlijk, beproefd en niets tegen in te brengen! Maar we hebben toch vaak het idee dat er iets van ons gevraagd wordt waar we altijd nèt niet aan kunnen 'tippen'...

Ondanks het gestoei met dit gegeven, bleef de vraag: Heb je regels nodig om vrijheid te kunnen ervaren? En dan is ons antwoord 'ja'.

We wisselden wat voorbeelden uit, die dit 'ja' ondersteunen:

Eén van ons zei: "Ik merk dat kinderen die met duidelijke regels worden opgevoed uiteindelijk meer ruimte ervaren om te leven dan zij, die -wat we noemen -'vrij' worden opgevoed. De laatste zijn veel meer aan het zoeken hoe het nu moet en komen aan die ruimte nauwelijks toe."

Een ander voorbeeld. Eén van ons werkt met asielzoekers en helpt hen met inburgeren qua taal. Zij zei: "Je helpt mensen enorm als je hen meteen leert om 'alsjeblieft' en 'dank je wel' te zeggen. Iemand wordt heel anders bejegend als zij zegt: "Mag ik alstublieft een brood van u?" Dan wanneer men zegt: "Doe mij brood...."

We constateerden – hoe we ook gehecht zijn aan onze vrijheid - dat we regels en structuur nodig hebben om gelukkig te zijn. Zó basaal werkt het!

Een soort 'basisgeluk' vraagt om een bepaald gedrag. Gedrag dat je afstemt op je omgeving, op de mensen met wie je te maken hebt.

Je hebt anderen nodig om je eigen grenzen te verkennen en ervaren.

Al pratend bleek al snel dat binnen dit thema het woord 'grenzen' voor ons het sleutelwoord is...

'Kiezen voor het leven..' zoals hier in Deuteronomium wordt bepleit, als zijnde de juiste keuze, betekent voor ons ook: 'staan voor je grenzen'.

Maar waar trek je de grens? Wanneer verlèg je grenzen en waarom?

Veel vragen, maar ook pogingen tot antwoorden...

Terug naar Deut, 30: "Kies voor het leven!"...Kiezen voor wat goed is. Weten we dat altijd intuïtief? Of weten we het doordat het ons met de paplepel is ingegoten?

'Goed is dat je niet doet wat slecht is....' Ja, dan is het helder.

Maar er zijn zo veel grensgebieden (daar heb je dat woord weer)...

Eén van ons zei: "Ik weet dat het beter voor me zou zijn, als ik me meer zou beperken qua activiteiten. Minder dingen waar ik 'ja' op zeg om er tijd en energie aan te besteden. En toch ga ik meestal 'gewoon' door. Terwijl ik weet dat het niet goed voor me is..."

Een ander zei: "Ik weet dat het beter is om niet te roken en niet meer dan 'sociaal' alcohol te gebruiken, maar ik doe het willens en wetens toch!"

Dus: Hoe ga ik om met mijn grenzen? Waar trek je de grens? Waar rek je hem steeds weer op?

Deut. 30 geeft ons richtlijnen, maar die zijn natuurlijk ook 'gedateerd'.

Deze lezing vormt een gedeelte van de afscheidswaarden van Mozes, gericht tot het volk Israël. Mozes en het volk bevinden zich op de grens tussen de woestijn en het 'beloofde land'. Op de drempel van de tijd waarin men generaties lang door de woestijn trok en het moment dat men een nieuwe levensfase zal binnengaan in het land dat beloofd was.

Zo'n grenssituatie vraagt om een moment van bezinning:

Hoe gaan jullie /hoe gaan we leven in dat land waarheen zoveel generaties op weg zijn geweest?

Daarbij speelt de vraag een rol – zeker ten aanzien van die opeenvolgende generaties - : Wat of wie bracht ons in die eindeloze woestijntijd?

Het begon allemaal met 'de uittocht', de bevrijding uit onvrijheid, uit het slavenbestaan van Egypte.

Het volk werd onder leiding van Mozes in de ruimte gesteld om een nieuwe fase van hun bestaan in te trekken.

Maar dat gaat / lukt niet zonder geboden, zonder gedragsregels!

Regels die afkomstig zijn van een God die zich laat kennen als 'Ik zal er zijn'. Een God, die mensen vrij maakt en belooft dat hij hen niet in de steek zal laten!

Tegen die achtergrond moeten en willen wij dit bijbelgedeelte zien en proberen te verstaan. Niet als een tekst waarin

ons de 'zoveelste wet' wordt voorgeschreven, maar als een mogelijkheid om je opnieuw of voor het eerst te realiseren: Hoe leef ik?

Waarom ontleen ik mijn normen en waarden? Wanneer is een keuze goed? Moet je altijd maar kiezen?

Wat hier gezegd wordt - met de woorden die wij bewust in de vertaling van het NBG wilden laten horen - is: Wat ervan je gevraagd wordt is niet onmogelijk of onbereikbaar. "Het is dichtbij, in je mond en in je hart om het te volbrengen!"

Met andere woorden: Je kan het! Maar.. je moet het wèl zelf doen. Op jouw plek en op jouw manier. "...het is in je mond en in je hart.."

"In je mond .." betekent dat je ook dúrft te zeggen waar je voor staat. Wat naar jouw mening goed is of niet goed.

Waar voor jou de grens ligt in wat je accepteert.

En dat verschilt natuurlijk per mens : Mensen die het gedachtegoed van de PVV delen, hebben een andere visie op 'vrijheid' dan (om de gangbare tegenpool maar neer te zetten) mensen die de uitgangspunten van de PvdA herkennen als de hunne.

Het bizarre is dat het mogelijk is dat beiden zich beroepen op woorden uit de Bijbel om hun idee van vrijheid te ondersteunen.

'Kiezen voor het leven', kiezen voor wat 'goed' is, kan ook een keuze zijn voor wat wij noemden 'het grote geld'. Dus waar/waarom vinden we dan een ijkpunt?

Dan kom ik toch weer bij dat lied van Oosterhuis: "Goed is dat je niet doet wat slecht is..."

En dat weten we diep van binnen allemaal, wat slecht is...

Maar wat is er dan aan het 'slechte' dat we er toch voor kiezen?

Ik denk aan de voorbeelden die ik noemde: Teveel activiteiten op je nemen, teveel werken, teveel drinken...

Kennelijk levert ons dat toch iets op. En dat 'iets' verkiezen we dan boven wat ons verstand en ons hart ons zeggen

...

Ik kom nog eens terug bij die tekst: "Dit gebod, die leefregel, is in uw mond en in uw hart om het te volbrengen."

Ook over dat 'in je hart' hebben we lang nagedacht /gepraat.

Wat 'in je hart' is / leeft, komt niet zo makkelijk uit boven alle ruis die het dagelijks leven veroorzaakt.

Dus de vraag is: Hoe kom je daar bij ? Hoe kom je dicht bij datgene wat in je hart leeft?

Voor ons is godsdienst/geloof/ spiritualiteit daarvoor een belangrijk voertuig!

Om te ontdekken wat er in je hart leeft, is het nodig om stil te worden; om te reflecteren; om je bewust te worden van wat diep in jezelf een grens is.

Door die bezinning kan je komen tot meer zelfvertrouwen en respect voor jezelf. Daardoor kan je steviger in je schoenen staan en beter in je vel zitten...

En dan kan je ook makkelijker de grénzen bewaken die je echt belangrijk vindt!

De bijbel biedt daar aanknopingspunten voor. Geloof, vormen van spiritualiteit kunnen helpen om tot rust en inzicht te komen.

De tekst van vanmorgen geeft een soort 'ethisch advies': kies voor het leven! Er wordt heel nuchter geconstateerd dat je die keuze ook kan verwerpen (willens en wetens). Dat kan nogal hard binnenkomen als dat in de bijbel wordt gezegd: Als je niet kiest voor het leven, kan je erop wachten dat het fout gaat. Je kiest dan feitelijk voor de dood, zegt de tekst.

Je kiest voor vloek ipv zegen. Grote woorden, maar die telkens weer hun inhoud krijgen in die afweging van wat goed is. Wanneer weet ik dat en wanneer doe ik het dan ook?

Of, zoals in het lied 'Als vrijheid was wat vrijheid lijkt': Waarom weten wij wel wat leven is, maar leven niet?

Het zijn vragen waar we een levenlang mee bezig kunnen zijn!

Elke godsdienst kent rituelen die behulpzaam kunnen zijn om met deze levensvragen bezig te zijn.

Ook een ritueel is eigenlijk een soort begrenzing, het bieden van een structuur die kan helpen om te komen bij wat in je hart leeft...

Het christendom kent een aantal rituelen, maar we zijn gretig op zoek naar eigentijdse vormen ook

Een vorm die in deze tijd populair is, is het lopen van een labyrint, als middel om bezig te zijn met die innerlijke weg; om ruimte te krijgen in jezelf.

Vrijheid, ruimte, grenzen, dat zijn de kernbegrippen die bij ons opborrelen in gesprek met de woorden uit Deut. 30 en

het thema: 'Vrijheid door gebondenheid'. Wij denken dat het één niet zonder het ander kan!

We hebben die grenzen nodig om vrijheid te ervaren, om ruimte te ervaren.

Om zo te kunnen leven - als een mens met verantwoordelijkheid voor de wereld waarin je leeft. Te leven met een gevoel voor wat goed is of niet.

Om zo te kunnen leven is het ook nodig om met deze ingewikkelde materie ook op een speelse manier te stoeien, zoals in de oefening aan het begin.

De meeste van ons zijn, denk ik, geneigd de lat hoog te leggen voor ons zelf. Maar dan kom ik terug bij het begin van de tekst uit Deut. als een bemoediging om mee verder te gaan:" Het gebod dat ik je opleg, dat wat God van je vraagt, is niet te hoog gegrepen. Het is geen onbereikbaar ideaal. Het is in je mond en in je hart om het te volbrengen !